

СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ

УДК: 338.43

<https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2021.4.20>

Л.В. БОРОВИК

Херсонський національний технічний університет

ORCID: 0000-0001-7200-0497

Л.П. КОРОБОВИЧ

ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янука», м. Рівне

ORCID: 0000-0002-7327-2678

Н.В. ГРЕБЕНЮК

Університет Короля Данила, м. Івано-Франківськ

ORCID: 0000-0002-7279-0625

**СТРУКТУРА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПОТОКІВ ТА ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА
НАПРЯМИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В ЕКОНОМІЦІ СІЛЬСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА**

Державна аграрна інвестиційна політика спрямована на пошук додаткових джерел для формування потоків інвестиційних ресурсів та їх ефективного використання. Визначення структури інвестиційного потоку аграрного сектору має велике теоретичне та практичне значення, оскільки дозволяє нараховувати інвестиційний капітал, цілеспрямовано спрямовувати його на виконання стратегічних планів соціально-економічного розвитку сільського господарства та контролювати ефективне використання інвестицій. У статті визначено фактори, що впливають на формування інвестиційного потоку в сільському господарстві та досліджено вплив державної інвестиційної політики на формування інвестиційного потенціалу галузі. Удосконалено структуру фінансового потоку. Проведено аналіз капіталу та прямих іноземних інвестицій. На тлі обмежених бюджетних можливостей та низьких фінансових доходів сільськогосподарських товаровиробників залучення іноземного капіталу може покращити соціально-економічний та екологічний стан галузі. Крім того, іноземні компанії, інвестуючи в аграрний сектор економіки, сприятимуть впровадженню інноваційних технологій у виробництво, створенню умов для розширення сегменту доступу до вітчизняної сільськогосподарської продукції на світових ринках, що сприятиме зміцненню конкурентоспроможності сільськогосподарства. Зазначено, що інвестиційний потік є надзвичайно важливою складовою фінансового потоку і тому потребує окремої класифікації, яка дозволить здійснювати облік, аналіз та контроль капіталу, вкладеного в розвиток як окремого виробництва, так і галузі, виконувати функцію управління інвестиціями.

Ключові слова: інвестиційні потоки, аграрна галузь, інвестиційна політика, капітальні інвестиції, іноземні інвестиції.

Л.В. БОРОВИК

Херсонский национальный технический университет

ORCID: 0000-0001-7200-0497

Л.П. КОРОБОВИЧ

ЧВУЗ «Международный экономико-гуманитарный университет имени академика Степана Демьянука», г. Ровно

ORCID: 0000-0002-7327-2678

Н.В. ГРЕБЕНЮК

Университет Короля Данила, г. Ивано-Франковск

ORCID: 0000-0002-7279-0625

**СТРУКТУРА ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПОТОКОВ И ВЛИЯНИЕ ГОСУДАРСТВА НА
НАПРАВЛЕНИЯ ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ В ЭКОНОМИКЕ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА**

Государственная аграрная инвестиционная политика направлена на поиск дополнительных источников формирования потоков инвестиционных ресурсов и их эффективного использования. Определение структуры инвестиционного потока аграрного сектора имеет большое теоретическое и практическое значение, поскольку позволяет наращивать инвестиционный капитал, направленно направлять его на выполнение стратегических планов социально-экономического развития сельского хозяйства и контролировать эффективное использование инвестиций. В статье определены факторы, влияющие на формирование инвестиционного потока в сельском хозяйстве и исследовано влияние государственной инвестиционной политики на формирование инвестиционного потенциала отрасли. Усовершенствована структура финансового потока. Проведен анализ капитала и прямых иностранных

інвестицій. На фоні обмежених бюджетних можливостей і фінансових доходів сільськогосподарських товаропроизводителів привлечення іноземного капіталу може покращити соціально-економічне і екологічне становище галузі. Крім того, іноземні компанії, інвестуючи в аграрний сектор економіки, будуть сприяти впровадженню інноваційних технологій в виробництво, створенню умов для розширення сегмента доступу до вітчизняної сільськогосподарської продукції на світових ринках, що сприятиме зміцненню конкурентоспроможності сільського господарства. Відзначено, що інвестиційний потік є найважливішою складовою фінансового потоку і тому потребує окремої класифікації, яка дозволить здійснювати учет, аналіз і контроль капіталу, спрямованого на розвиток як окремого виробництва, так і галузі, виконувати функцію управління інвестиціями.

Ключові слова: інвестиційні потоки, аграрна сфера, інвестиційна політика, капітальні інвестиції, іноземні інвестиції.

L.V. BOROVIK

Kherson National Technical University

ORCID: 0000-0001-7200-0497

L.P. KOROVYCH

Academician Stepan Demyanchuk International University of Economics and Humanities, Rivne

ORCID: 0000-0002-7327-2678

N.V. GREBENIUK

King Danylo University, Ivano-Frankivsk

ORCID: 0000-0002-7279-0625

STRUCTURE OF INVESTMENT FLOWS AND INFLUENCE OF THE STATE ON THE DIRECTIONS OF THEIR USE IN THE AGRICULTURAL ECONOMY

The state agrarian investment policy is aimed at finding additional sources for the formation of flows of investment resources and their effective use. Determining the structure of the investment flow of the agricultural sector is of great theoretical and practical importance, as it allows to increase investment capital, purposefully direct it to the implementation of strategic plans for socio-economic development of agriculture and monitor the efficient use of investment resources. The article identifies the factors influencing the formation of investment flow in agriculture and examines the impact of state investment policy on the formation of investment potential of the industry. The structure of financial flow has been improved. The analysis of capital and foreign direct investments is carried out. Against the background of limited budget opportunities and low financial income of agricultural producers, attracting foreign capital can improve the socio-economic and environmental condition of the industry. In addition, foreign companies, investing in the agricultural sector of the economy, will promote the introduction of innovative technologies in production, creating conditions for expanding the segment of access to domestic agricultural products in global markets, which will strengthen the competitiveness of agriculture. It is noted that investment flow is an extremely important component of financial flow and therefore requires a separate classification, which will allow accounting, analysis and control of capital invested in the development of both individual production and industry, to perform the function of investment management.

Keywords: investment flows, agricultural sector, investment policy, capital investments, foreign investments.

Постановка проблеми

Від якості формування структури інвестиційних потоків та їх цільового спрямування у аграрне виробництво, залежить ефективність використання інвестиційного потенціалу, галузі, соціально-економічний розвиток сільського господарства. Отже, визначення структури фінансового потоку у аграрному секторі економіки має не тільки теоретичне, а й велике практичне значення, оскільки дає змогу формувати та раціонально використовувати інвестиційні ресурси, приймати управлінські рішення, скеровувати фінансові потоки у бік визначених цілей. Незважаючи на важливість вирішення цієї проблеми вона залишається недостатньо дослідженою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Визначеною структури інвестиційних потоків присвячені наукові праці таких відомих зарубіжних та вітчизняних вчених Дж. Бейлі, Л. Брю, В. Бочаров, О. Федорчак, Н. Живалов, В. Коюда, М. Месель-Веселяк, Л. Панкевич, А. Пересада та ін. Поступове накопичення знань збагачує уявлення фахівців про структуру інвестиційних потоків, дозволяє більш ефективно управляти ними.

Формулювання мети дослідження

Визначити чинники впливу на формування інвестиційного потоку у сільському господарстві та дослідити вплив інвестиційної політики держави на формування інвестиційного потенціалу галузі.

Викладення основного матеріалу дослідження

Об'єктами державного регулювання інвестиційних процесів у сільському господарстві є безпосередньо самі інвестори (приватні підприємства, міжнародні організації, фінансово-кредитні

установи), суб'єкти господарювання у сільськогосподарському секторі та інфраструктурні організації (транспортні компанії, державні реєстратори, підприємства з обслуговування технічного парку тощо).

Досліджуючи проблему формування інвестиційних потоків, Н.В. Живалов [1] виділив категорію фінансового потоку у самостійну економічну категорію, яка має такі ознаки:

- об'єднання реальних базових понять соціально-економічних процесів громадського життя;
- відображення взаємозв'язків між аграрними підприємствами, домашніми господарствами й державними органами, які виникають в процесі виробничої діяльності, розподілу, обміну і споживання сільськогосподарських ресурсів, товарів і послуг;
- забезпечення фінансової взаємодії між виробниками і споживачами сільськогосподарських товарів, підтримуючи при цьому функціонування державного апарату, аграрних господарських структур, життєдіяльність населення.

Досліджуючи структуру фінансового потоку, Н.А. Колеснікова [2] запропонувала поділити валовий фінансовий потік аграрного комплексу на шість секторів, до яких віднесла фінансові ресурси: суб'єктів господарської діяльності; регіонально-кредитно-фінансових структур; громадських організацій і установ; населення; регіональних адміністративних організацій; зовнішніх запозичень.

Такий підхід до визначення структури фінансового потоку у аграрному секторі має не тільки теоретичне, а й велике практичне значення, оскільки дає змогу формувати фінансові ресурси, приймати важливі управлінські рішення та скеровувати фінансовий потік у бік визначених цілей.

Крім вище указаних, є й інші точки зору щодо визначення структури інвестиційного потоку в аграрних та аграрно-промислових системах. Класифікуючи фінансовий потік аграрного підприємства, різними авторами використовуються такі основні ознаки, як: відношення до агропромислової системи; напрямок руху; призначення; спосіб перенесення авансової вартості; форма розрахунку; вид господарських зв'язків. Крім цього, виділяють зовнішні й внутрішні фінансові потоки, які, в свою чергу, поділяють на вхідні й вихідні. За способом перенесення авансової вартості на товари валовий фінансовий потік поділяють на потоки фінансових ресурсів, що супроводжують рух основних фондів підприємства (інвестиційні фінансові потоки; частково фінансові потоки, що формують матеріальні витрати), а також на потоки фінансових ресурсів, обумовлені рухом обігових коштів підприємства.

За призначенням фінансові потоки аграрних підприємств можна поділити на такі групи:

- фінансові потоки, обумовлені процесом закупівлі товарів;
- фінансові потоки по відтворенню робочої сили;
- фінансові потоки, скеровані на формування матеріальних витрат у процесі виробничої діяльності суб'єктів аграрного виробництва;
- фінансові потоки, що виникають у процесі реалізації товару;
- інвестиційні фінансові потоки.

Виходячи з вище перелічених ознак класифікації видно, що в залежності від потреб, поділ валового фінансового потоку на складові за певними ознаками можна продовжувати і далі. Разом з цим, ми зазначаємо, що інвестиційний потік є надзвичайно важливою складовою фінансового потоку і тому потребує окремої класифікації, яка дозволить здійснювати облік, аналіз і контроль капіталу, що вкладається у розвиток як окремого виробництва так і галузі, виконувати функцію управління інвестиційними процесами, досягти найбільш раціонального використання інвестиційних ресурсів, розробляти та реалізовувати державну інвестиційну політику. Велике наукове і практичне значення має класифікація інвестицій, яка запропонована У. Готе, В.М. Гриньовою, Ж. Пераром, В.І. Польшаковим, В.М. Павлюченко, Н.В. Ткаленко, В.Г. Федоренко, В.В. Шеремет, В.Д. Шапіро.

Так, в свою чергу, Ж. Перар [3] згрупував інвестиції, які вкладаються у виробництво всередині країни та і у об'єкти виробництва, що розміщені за кордоном.

В.І. Польшакова та Н.В. Ткаленко [4] рекомендують класифікувати інвестиції:

1. За об'єктами вкладання.
2. За ступенем ризикує.
3. За регіональним аспектом.
4. За характером участі інвестора в інвестиційному процесі.
5. За періодом інвестування.
6. За формами власності.
7. За характером використання інвестиційного капіталу.

Як видно з наведених прикладів, структуру інвестицій вивчають багато вчених, намагаючись удосконалити її з метою використання результатів теоретичних досліджень у практичній сфері. Поділ валового інвестиційного потоку за окремими ознаками дає можливість здійснювати аналіз та оцінювати основні його складові, активно впливати на інвестиційні процеси шляхом формування нових інвестиційних потоків, перерозподіляти інвестиційні ресурси та скеровувати їх у бік визначених інвестиційною політикою цілей.

Створюючи привабливі умови для залучення інвестицій, держава впливає на формування джерел інвестиційних потоків, направляючи їх на: технічне й технологічне оновлення аграрної галузі; підвищення рівня якості життєдіяльності населення сільських територій; активний розвиток процесів відновлення земельних і водних ресурсів; підготовку спеціалістів сільськогосподарського виробництва за рахунок державних коштів, тощо [5].

Виходячи з вищевикладеного, та у відповідності до теми наших досліджень, ми доповнили перелік класифікаційних ознак:

1. За джерелами формування інвестицій.
2. За стратегічними цілями використання інвестицій.

Така структура відображає усі найважливіші складові формування джерел інвестиційних потоків у соціально-економічний розвиток галузі та екологічну безпеку.

Класифікація інвестиційного потоку за джерелами формування дає змогу зробити аналіз реального вкладу кожного з учасників інвестиційного процесу у формування сукупного ресурсного потенціалу з метою його спрямування на досягнення визначених політичних цілей [6]. Для цього ми охарактеризуємо складові валового інвестиційного потоку:

- інвестиційний потік, сформований державними органами влади, враховує інвестиції, які вкладаються Державним фондом зайнятості, Фондом соціального страхування, Пенсійним фондом, Фондом соціального захисту інвалідів, іноземними державами, міжнародними і європейськими кредитно-фінансовими установами.

- інвестиційний потік, сформований регіональними та місцевими органами влади, формується з коштів позабюджетних фондів, фінансових депозитів місцевих органів влади, коштів, виділених Міністерством фінансів України на розвиток галузі у регіонах, коштів, залучених регіональними і місцевими фінансовими органами й скерованих на виконання регіональних та місцевих галузевих інвестиційних проектів і програм.

- інвестиційний потік фінансовому сектору поєднує кошти господарюючих суб'єктів усіх форм власності, зайнятих фінансовим посередництвом та іншими, пов'язаними з ним, фінансовими послугами.

Визначені нами інвестиційні потоки формують капітальні інвестиції, які скеровуються у матеріальні й нематеріальні активи. До інвестицій у матеріальні активи належать капітальні вкладення у землю, нові й існуючі будівля та споруди, довгострокові біологічні активи, активи у тваринництві, рослинництві, технічні засоби, ринкові інфраструктури та ін. [7].

До інвестицій у нематеріальні активи належать вкладення у придбання або створення власними силами програмного забезпечення, баз даних, прав користування природними ресурсами та майном, прав на комерційні позначення, інтелектуальну власність та ін.. Як видно з таблиці 1 капітальні інвестиції за видами економічної діяльності щорічно зростають, що позитивно впливає на нарощування виробничих потужностей та поступовий вихід економіки країни з кризи.

Таблиця 1

Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності *

(у фактичних цінах; мільйонів гривень)

	2015	2016	2017	2018	2019	Відношення 2019 р. до 2015 р., рази
1	2	3	4	5	6	7
Усього	180575,5	273116,4	359216,1	448461,5	578726,4	3,2
Сільське, лісове та рибне господарство	11062,6	30154,7	50484,0	64243,3	66104,1	6
Промисловість	55384,4	87656,0	117753,6	143300,0	199896,0	3,6
Будівництво	29767,0	43463,7	44444,0	33664,8	55993,9	1,9
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	18550,4	20662,9	29956,8	8742,2	51817,6	2,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	19322,4	18704,0	25107,8	37943,5	50078,3	2,6
Тимчасове розміщування й організація харчування	1033,2	1393,1	1477,9	2133,5	2675,1	2,6
Інші види економічної діяльності	45455,5	236380,2	66089,44	115000,2	147757,0	3,3

* Розраховано за даними Державного комітету статистики України

Згідно даних таблиці спостерігається зростання обсягів інвестицій загалом по країні в 3,2 рази. Щодо сільського господарства, лісового господарства та рибне господарство збільшено обсяги інвестицій загалом в 6 разів, тільки в рибному господарстві обсяги інвестицій скоротились на 4%. По промисловості та будівництву інвестиції зростають в 3,6 разів порівняно з 2015р., а по роздрібній та оптовій торгівлі відповідно в 3,8 та 2,8 рази.

Важливими аналітичними показниками є частка прямих інвестицій у сільське, лісове та рибне господарство від загального обсягу прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одного найманого працівника, на один гектар сільгоспугідь, на один гектар посівної площі (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльні характеристики прямих іноземних інвестицій, скерованих у сільське, лісове та рибне господарство України*

(мільйонів доларів США)

	2015	2016	2017	2018	2019	у середн. за 2015- 2019рр.	середні показники до 2015р., %
1	2	3	4	5	6	7	8
Прямі інвестиції в економіці України (млн.дол. США)	39824,5	53178,1	53704,0	40725,4	36154,5	45988,2	115,5
у т.ч. у сільському, лісовому та рибному господарстві (млн.дол. США)	680,0	728,4	776,9	617,0	502,2	680,0	100,0
Частка прямих інвестицій у сільському, лісовому та рибному господарстві (%)	1,7	1,4	1,4	1,5	1,4	1,5	89
На одного найманого працівника у сільському, лісовому та рибному господарстві (дол. США)	938,2	1117,0	1304,0	1083,6	868,7	1053,9	112,3
На один гектар сільгоспугідь (дол. США)	18,6	20,0	21,3	16,9	13,8	18,6	100,0
На один гектар посівної площі (дол. США)	25,2	25,7	28,5	22,9	18,6	24,8	98,3

* Розраховано за даними Державної служби статистики України

Порівнюючи наведені у таблиці 2 дані ми бачимо, що відсутність зростання обсягів іноземного інвестування в середньому за 2015-2019рр у розрахунку на кожен гектар сільгоспугідь та посівної площі указує на недостатній вплив аграрної інвестиційної політики на інвестиційну привабливість сільського господарства.

Як відзначає Федорчак О.В., в Україні, на відміну від провідних країн світу, за двадцять п'ять років реформ так і не створена цілісна дійова система органів державного регулювання інвестиційної діяльності. Створювались, реорганізовувались і ліквідовувались державні органи, відповідальні за провадження інвестиційної діяльності, однак сформувати надійну інвестиційну основу забезпечення економічного зростання так і не вдалося.

Висновки

Аналіз капітальних та прямих іноземних інвестицій вказує на те, що інвестиційна політика держави повинна активізувати свій вплив на формування джерел інвестиційних потоків, сприяти паритетному розподілу їх між різними галузями з урахуванням їх впливу на зростання економіки та підвищення рівня добробуту населення країни, скеровуючи інвестиції на виконання політично виважених цільових соціальних, економічних й екологічних програм. Особливу увагу держава повинна приділяти створенню привабливих умов для залучення іноземних компаній для співпраці в аграрній сфері економіки. На фоні обмежених бюджетних можливостей та незначних фінансових доходів суб'єктів аграрного виробництва, залучення іноземного капіталу може поліпшити соціально-економічний та екологічний стан галузі. Крім цього, іноземні компанії, інвестуючи капітал у аграрний сектор економіки, сприятимуть впровадженню інноваційних технологій у виробництво, створенню умов для розширення сегменту доступу вітчизняної сільськогосподарської продукції на глобальних ринках її збуту, що зміцнить конкурентоспроможність аграрної галузі.

Список використаної літератури

1. Живалов Н.В. Финансовые потоки в экономике. Москва. 2000. 428с.
2. Колесникова Н.А. Финансовый и имущественный потенциал региона: опыт регионального менеджмента. Финансы и статистика. Москва. 2000. 240с.
3. Польшакова В.І., Ткаленко Н.В. Інвестиційний менеджмент. Київ. 2009. 172с.
4. Назаренко І.М. Аналіз інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств регіонів України. *Проблеми економіки*. 2015. № 4. С. 136-143.

5. Танклевська Н.С. Боровік Л.В. Концептуальні засади удосконалення інвестиційної політики розвитку сільського господарства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип.26. Ч.1. С. 24-28.
6. Петіна Л.В. Шляхи удосконалення внутрішньогосподарської звітності та перманентної інвентаризації в прийнятті управлінських рішень на підприємствах АПК. *Бізнес – навігатор*. 2009. № 2 (17). С. 147 – 151.
7. Лупенко Ю.О., Захарчук О.В. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства України. *Економіка АПК*. 2018. № 11. С. 9-18.
8. Федорчак О.В. Проблеми державного інвестування в Україні. *Вісник НАДУ*. 2017. № 4. С. 45 – 55.

References

1. Zhivalov N. (2000). Financial flows in the economy. Moscow. 428p.
2. Kolesnikova N. (2000). Financial and property potential of the region: the experience of regional management. Finance and statistics. Moscow. 240p.
3. Polshakova V, Tkalenko N. (2009). Investment management. Kyiv. 172p.
4. Nazarenko I. (2015). Analiz investytsiynoho zabezpechennya sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv rehioniv Ukrayiny [Analysis of investment support of agricultural enterprises in the regions of Ukraine]. *Problemy ekonomiky - Problems of the economy* № 4. pp. 136–143.
5. Tanklevs'ka N.S. Borovik L.V. (2019). Kontseptual'ni zasady udoskonalennya investytsiynoyi polityky rozvytku sil's'koho hospodarstva [Conceptual bases of improvement of investment policy of development of agriculture]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo - International Economic Relations and the World Economy Series*. 26 (1), 24-28.
6. Petina L.V. (2009). Shlyakhy udoskonalennya vnutrishn'ohospodars'koyi zvitnosti ta permanentnoyi inventaryzatsiyi v pryunyatti upravlins'kykh rishen' na pidpryyemstvakh APK [Ways to improve internal reporting and permanent inventory in management decisions at agricultural enterprises]. *Biznes – navihator - Business navigator*. 2 (17), 147 – 151.
7. Lupenko Y., Zakharchuk O. (2018). Investytsiyne zabezpechennya innovatsiynoho rozvytku sil's'koho hospodarstva Ukrayiny. [Investment support of innovative development of agriculture of Ukraine]. *Ekonomika APK - Economics of agro-industrial complex*. № 11. pp. 9–18.
8. Fedorchak O. (2017). Problemy derzhavnoho investuvannya v Ukrayini. [Problems of public investment in Ukraine]. *Visnyk NADU - NAPA Bulletin*. № 4. pp. 45 - 55.